

החינוך והמנהל

מצוות הפרשה במשנתם של רבותינו 'החינוך' וה'מנהל' חינוך

בסייעתא דשמיא

גליון פ"ג | שנה ד' | פרשת שמות, כ"א טבת תש"פ

עובדות ומעשיות, פלפול והלכה
סובבים והולכים סביב מצות השבוע
במשנתם של רבותינו החינוך והמנהל חינוך
מוגשים בשפה ברורה ונעימה

והשבוע סביב: מצוות אהבת ישראל (ב)

בקיצע'ר

תמצית המצוה דלוי מתוך ספר החינוך

מצות אהבת ישראל

המצוה: לאהוב כל אחד מישראל אהבת נפש, ושנחמול עליו ועל ממונו בתכלית השלימות עד לאחת.

המקור: בפרשת קדושים (ויקרא יט, יח) מזהירו בוראינו: "...ואהבת לרעך כמוך!" ובשלוש מילים אלו מתומצתים כל יסודי מצוה נשגבה זו.

המקור בפרשה: בפרשתנו, אף תוך השיעבוד הנורא אנו רואים ונוכחים באהבת ישראל המופלגת, כאשר השטרים היו מוכנים להיענש קשות, ובלבד שלא לחזק באחיהם הדחוקים גם ממילא!

הטעם: רצה הקב"ה שישורו שלום בין בריותיו בכלל ובין בניו האוביו עם בני ישראל בפרט, בהתנהגות האחד עם חברו במידת החסד והרחמים, על כן ציוונו בוראינו לאהוב את חברינו כנפשינו, בצוותו אותנו: "ואהבת לרעך כמוך". וכך כאשר נתנהג עם חברנו במידת החסד האהבה והריעות, ונעביר על מידותינו, רצונו ומאויינו בשל האהבה והחיבה שאנו רוחשים לו, הרי שגם הוא יאהבו בנפשו, באשר "כמים פנים אל פנים כן לב האדם אל האדם" אמר החכם מכל אדם וכך ישורו שלום בעולם באופן הכי יך וטהור כרצונו של בורא כל העולמים בעל הרצונות כולם.

כשאמנם חז"ל התבטאו בגדר מצוה זו (שבת לא): 'מה דעך' סני לחברך לא תעביד!' אולם תכלית כולם אחת היא: לאהוב את חברינו באהבה איתנה, ובשכך לא נפגע בו לא בממון ולא נעשה לו דברים הגורמים לו רעה או שגואים עליו.

כשלא מצונו בספרי (קדושים פ"ד פסקה י') שרבי עקיבא הגדיר מצוה זו שהיא 'כלל גדול בתורה', באשר אם נאהב את חברינו כנפשינו, הרי שלא נגנום ממונו, לא נעשה לו רעה ולא נשיג גבולו בשום פנים ואופן, וכך נקיים עוד מצוות ולאין שבין אדם לחברו, שמקיימים במצוה זו של אהבת ישראל בתכלית השלימות.

מצוה זו נוהגת: בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.

ספרי היסוד שעוסקים במצוה זו: במקומות מפורזים בש"ס וברמב"ם הלכות דעות.

מיהיחידות במצוה זו: מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' יהודית ומיוחדת בכך שנוצתה אך ורק לעם ישראל ולא לכלל האנושות כולה, וזאת באשר רק יהודי ששורשו מרע אברהם, יצחק ויעקב שהטביעו בבניהם את מידת החסד והרחמים יכול לאהוב את חברו כמוהו ממש בכל הפרמטרים.

כאשר אימרה נפלאה מתבדרת בהיכלי בתי המדרש בשמו של הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע שהתעמק בתשובת הלל המופיעה במסכת שבת (לא): שאמר לו לאותו גוי שרצה להתגייר רק אם ילמדוהו את כל התורה כולה על רגל אחת: 'מה דעך' סני - לחברך לא תעביד. ואיך, פירושו זיל גמור!" כשבעצם צועד הלל הדקן בעקבי התנא רבי עקיבא שהתבטא על מצוות 'ואהבת לרעך' שהיא כלל גדול בתורה והיא היסוד והבסיס לכל המצוות.

אלא שמשוהו מסוים וקטנטן מתעורר נבכי הלב לנוכח תשובתו של הלל, בכך שמה ראה הלל לכוון לסטות מדברי רבי עקיבא - שהיה ראוי שעל ידו תינתן התורה - שאמר את אותו רעיון בלשון חיובי וכלשון הפסוק: 'ואהבת לרעך כמוך' שזהו כלל גדול בתורה. ולומר לאותו גוי שבקש להתגייר בצורה שלילית, לאמור: 'ראה, מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך'. הרי ההיפך התורה דורשת יותר מכך, התורה דורשת שנאהב את חברנו! לא רק שלא נשנאוהו ולכל נעשה לו פעולות ששנואות עליו. כי אם הפך, עלינו להרבות אהבה, להרבות אהבה, ולאהוב את חברנו כמונו! כמונו ממש!

אלא - מסביר החידושי הרי"ם - דבריו של הלל כוונו לאזני גוי. גוי אינו מבין כשאומרים לו אהבת לרעך כמוך. באשר מהו של גוי איננו יכול להכיל ואהבת חבר חיים. ועוד 'כמוך?' למה?

אולם בלשון שלילי, לכל ישנא את האהבה לכל זיקוק, לכל יצר לו, זאת יכול גוי להבין ובצירוף הסברה 'מה ששנוא עליך - אל תעשה לחברך' וגם זה רק בקושי רב.

אולם 'אהבה' - אהבת חיים לאהבה, זאת יכול רק יהודי להבין. ולכן הנחיל הבורא מצוה זו לישראל, ורק לישראל!

עצה טובה קמ"ל: השקיעו במעשי אהבה ליהודי אחר. חיוך. עידוד. חיזוק ומילה טובה! ותקיימו בכך מצוות עשה מן התורה! ואהבת לרעך כמוך!

חב"ד וסאטמר, שתי אסכולות בלתי נפגשים? האמנם?

הם קבעו להיפגש פעם נוספת. כאשר כל משתתף יירחם לחיזוק עניין זה: להגיש ליום הרבי ביום הולדתו השבעים רשימה של שבעים מוסדות תורה, הוראה וחסד העומדים בנישואיו ותחת השם של תנועת 'חב"ד'.

י"א ניסן תשל"ב. ראשי החסידות ומנהיגיה ניגשו בדחילו ורחימו אל הרבי והגישו לפניו:

רשימה של שבעים מוסדות מפוראים, שכל תכליתם היא אך הפצת מעיינות התורה והחסידות.

רשימה של שבעים מוסדות שגורמים נחת רוח לאבינו שבשמים ומקדשים שם שמים ברבים.

רשימה של שבעים היכלי תורה וחסד שחוסים בצל 'חב"ד' המעטירה.

הרבי חפן את הרשימות בשתי ידיו, כשקורת רוח מרובה נסוכה על פניו, אחר עיין בהם הדק היטב. אך כשהגיע לשורה אחת עצר ממרוצת קריאתו וכשהוא פונה אל ראשי החסידות מגישי הרשימה הצביע באצבעו על שורה מסוימת ושאל: "מוסדות אלו מה טיבם?"

המעודכנים שבהם השיבוהו על אתר שמדובר במוסדות מיוחדים לילדי 'חינוך מיוחד' שבשל מגבלותיהם נצרכים לתנאים מיוחדים ופרטניים, ובנוסף להתמודדותם היום יומית עם נכותם, הרי הם מתמודדים עם קשיי לימוד אדירים המצריכים הקמת מוסדות מיוחדים בעבורם. ואיש אשר רוח בו מחסידי חב"ד החליט לפתוח מוסדות על טהרת הקודש למען ילדים מיוחדים אלו!

ולכבוד המיזם החשוב של 70 מוסדות ב70 שנה" הסכים הוא לעטר את מוסדותיו המפוראים בשם "חב"ד". למען השלם את מספר ה - שבעים החסיד!

כיוון ששמע הרבי כזאת, הפתיעם באחת כשהורה להם במפגיע להסיר מוסד זה מרשימת השבעים לאלתר, כשהוא אף דואג שאף מנהל המוסד ידאג להסיר את השם "חב"ד" ממוסדותיו במהירות האפשרית!

המה ראו כן תמהו, ונבהלו גם נחפזו, מאי פשר ההתנגדות הנחרצת של הרבי שהמוסד בל יעוטש בשם 'חב"ד', הרי מוסד קדוש הוא לנשמות טהורות!

אך הרבי הסביר תיכף ומיד את פשר התנגדותו זו, הסבר שבסימוניו נשארו ראשי החסידות בפה פעור לנוכח עוצמת דאיתו הרחבה של הרבי.

וכך הסביר להם: "הן חסידי סאטמר חלוקים הם עימנו במגוון נושאים ודעות" - כאשר כפי הידוע היו להרה"ק רבי יואל מסאטמר ז"ע אי אילו חילוקי דעות בנושאים שונים וחשובים עם הרבי ז"ע - "הנהגה עד עתה כאשר לחסיד סאטמר היה נחלד ילד עם צרכים מיוחדים, היה לו להסאטמרי לאן לשלוח ילד זה, שכן היה שולחו לבית הספר החסידי דגן, ובכך היה בטוח שיקבל את חינוכו על טהרת הקודש ומתוך מקצועיות ומסירות, והכל בא על מקומו בשלום.

אולם עתה לכשיתעטר המוסד בתואר 'חב"ד' - הרי יפוך מוסד זה למוקצה מחמת מיאוס בקהילתו ובסביבתו. ובשכך שוב לא יהיה לו לאן לשלוח את ילדו המיוחד, וזאת מחשש 'מה יאמרו' ופגעי הסביבה, באשר 'לחב"ד הרי אסור לשלוח'. וכך יצטרך להישאר עם ילדו בביתו, מה שיגרוו יגון ואנחה לכל המשפחה!

את זאת אינני רוצה!" סיים הרבי. "מהרו להסיר את השם 'חב"ד' מעל מוסדות אלו, למען יהיה גם לחסיד סאטמר המתמודד עם ילד מיוחד, מוסד לימודים מתאים!"

צאו וראו גודל אהבתו לישראל של הרבי ז"ע שחשב גם על מתנגדיו ואהבם אהבת שלום ואמת!

כשהוא ממחיש יותר מכל את דברי רבינו החינוך. הכותב: 'שורש המצוה ידוע. כי כמו שיעשה הוא בחביו, כן יעשה בחביו בו! ובזה יהיה שלום בין הבריות!

"אני לא חפץ בכך, ולא רוצה זאת!" השיבם הרבי בפסקנות. החסידים התפלאו ביותר לנוכח הסייב. אולם מילאו פיהם מים בשל ידאת רבם והאמונה בו.

הרבי מלובאוויטש זצוק"ל. מי לא שמע עליו. האדמו"ר האחרון מחב"ד שהניע מהפכות בעולם כולו בכלל ובעולם היהודי בפרט. הרבי שהפצת היהדות, התורה, המצוות והאמונה בקל ברוך הוא היתה בתמיצת רוחו ונשמנו. הרבי שקיב אלפים ורבות מישראל לצור מחצבתם ולאביהם שבשמים. הרבי שדאגתו לחסידיו שמוספרו בכמויות של אלפים בכל רחבי הגלובוס הניה מן המפורסמות - הגיע לגיל שבעים.

י"א ניסן. הוא יום הולדתו של הרבי, רבי מנחם מנדל מלובאוויטש ז"ע. בשל כך נהפך יום זה בחסידות חב"ד לכל ריכוזיה ליום חג ומועד, כמיטב מסורת חב"ד בהשקפתם אל ימי ההולדת כימי חג יומים מקודשים ונעלים.

ביום זה בשנת תרס"ב ירדה נשמתו של הרבי ז"ע לעולם, בהיוולדו לאביו הגה"ח רבי לוי יצחק שניאורסון זצ"ל בעיירה שברוסיה.

כבר בילדותו ניכרו עליו אותות פלא וגדלות. בהפליאו את כל רואיו ומכיריו בגאונותו, התמדתו וידיעותיו הרבות בתורה הקדושה ואותיותיה. זאת יחד עם צדקותו, חסידותו ופשטותו הנשגבים והידועים לכל.

כאשר דוגמא בודדת שאמנם התרחשה בשנים מאוחרות יותר, אולם היא מלמדת על הכלל כולה, ניתן ללמוד ממגעו אשר חבש לראשו, שידועי דבר ומקורבים ידעו לציין שבמשך כל ימי חייו לא קנה לעצמו מגבעת חדשה. את המגבעת שקנה לרגל יום חתונתו אותה חבש לראשו, והיא החזיקה לו למשך כל ימי חייו, ולא הוצרך לקנות כובע חדש, ואף לא חשב לקנות חדשה, בשל פרישותו מענייני העולם הזה, בכך שאם המגבעת שעל ראשו עודנה במצב טוב, אזי כי אז אין צורך ואין מקום לקנות מגבעת חדשה כלל. (אמנם יש המכחישים עובדה זו) הכלל, בהגיעו לפרקו, ולאחר שכאמור ניכרו עליו אותות גדולת מיוחדים לקחו הרבי הרי"ץ מלובאוויטש ז"ע כחתן לבתו.

ברבות הימים בשנת תש"י כשהסתלק הרבי הרי"ץ לבית עולמו, הוטלה באחת על רבי מנחם מנדל, חתנו כבנו, עול ההנהגת חסידות חב"ד כולה, והוא ניגש אל מלאכה, ושילכלה, מינפה וחזקה באופן יוצא מן הכלל. כאשר בשנות מנהיגותו הנודעים התווספו לבית מדרשו אלפי ספסלים של חסידים ואנשי מעשה מכל הסוגים והמינים שאיוו בנפשם להתחמם לאורו הזך והמוזקק של הרבי ז"ע.

עברו שנים ספורות והרבי הכריז על 'מבצע השליחים' במסגרתו שלח הרבי בכל פינה בעולם, ותהיה הנידחת ביותר, חסיד מחסידיו שיפריח את השממה היהודית בהקמת מוסדות תורה ויראה לתפארת, תוך עידוד היהודים הנשארים במקום המסורות היהודית והמצוות. מפעל השלוחים פרח כבר בימי חייו של הרבי, כפרוה השושנה אחרי הגשם. והוא ממשיך לפרוה אף כיום, כאשר כוחו של הצדיק עודנו קיים גם בזמנינו ומפעל השלוחים הולך ומתעצם מיום ליום, ומפיץ אורה ויהדות בכל מקום ובכל זמן, אפילו בתנאים מציקים ומוגבלים.

בשנת תשל"ב בהתקרב הרבי ז"ע לשנתו השבעים, אשר כפי האמור, ימי הולדת בחסידות חב"ד תופסים נחח חשוב ומכובד, נדברו ראשי המוסדות והחסידות בניהם, שלאות הוקרה והערכה חייבים הם לבצע מהלך גדול וחשוב שיבטא את הערצתם ורוב הכרתם הטוב למנהיגם ולרבו שהגיע למספר עגול - 'שבעים' במספר. הצעות עלו והצעות ירדו, כשבסופו של דבר התקבלה ההחלטה הבאה: הרי אם נרצה לעשות טובה ונחת רוח לרבינו, אין שטח בו נוכל לפעול ולבטא את הערכתנו יותר מאשר הפצת התורה והיהדות. על כן חובה עלינו לבטא את הערכתנו בתחום זה.

כאשר בסופו של דבר הוחלט ש'מכיוון והרבי מגיע לגיל שבעים, הרי שאין סמלי מכך שנוכל לרכז, להקים ולפתח שבעים מוסדות שעומדים בנישואיו של רבינו שכל תכליתם הוא אך הפצת מעיינות התורה והחסידות!.

